

[Formanden.]

grænserne ved underholds- og enkebørnsbidrags udbetaling af det offentlige til enlige mødre, enker, enkemænd m. v. til sygekassegrænserne. [Af Ragnhild Andersen m. fl.]

Mødet hævet kl. 15³⁵.

24. møde.

Onsdag den 24. november kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1955 til 31. marts 1956.

Den første sag på dagsordenen var:

Fremsættelse af lovforslag.

Formanden: Jeg giver ordet til den højtærede finansminister, for at han kan fremsætte det anmeldte finanslovsforslag.

Finansministeren (Kampmann): Herved skal jeg tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1955 til 31. marts 1956.*

Før jeg går over til at omtale forslaget indhold, vil jeg gøre opmærksom på, at der som led i arbejdet med en reform af statens budget og regnskab er sket en omlægning af budgetopstillingen. Jeg skal kort gøre rede for de principielle linier i denne omlægning, idet jeg med hensyn til de tekniske enkeltheder henviser til indledningen til forslaget anmærkninger.

Som det vil være det høje ting bekendt, har et udvalg med repræsentanter for finansudvalget og tjenestemænd fra finansministeriet i den senere tid arbejdet med spørgsmålet om omlægning af statens budget. Som resultat af dette arbejde blev der

allerede i foråret ved tillægsbevillingsloven og finansloven foretaget væsentlige ændringer i opstillingen af statens status og kapitalregnskab — den daværende § 26. Der skete dog ikke ved denne lejlighed nogen principiel fravigelse fra den hidtil benyttede regnskabsform, men kun en systematisering og forenkling af kapitalregnskabet, som under de ekstraordinære forhold i krigsårene og tiden derefter var blevet overordentlig uoverskueligt.

I den nye opstilling i finanslovsforslaget, som også har været behandlet i det førnævnte udvalg, fraviger man på to væsentlige punkter de principper, som har ligget til grund for regnskabsopstillingen siden statsregnskabsreformen af 1926.

For det første er statens udgifter til ny-anlæg medregnet blandt de løbende udgifter, således at man nu i forslaget har et samlet drifts- og anlægsbudget og ikke som tidligere et rent driftsbudget. For det andet er driftsbudgetterne for de forskellige fonds og henlæggelser, der tidligere udelukkende blev bogført på kapitalregnskabet, nu indarbejdet i dette samlede budget, således at nettoresultatet for fondene indgår i overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet.

Baggrunden for disse ændringer må bl. a. søges i, at udviklingen siden den sidste budgetreform har medført, at en opstilling, der udelader bevægelserne i statens fonds, giver en ufuldkommen oversigt af den statsfinansielle stilling. I slutningen af 1920'erne og et stykke ind i 1930'erne var de forskellige fonds gennemgående af beskeden størrelse og hvilede som regel i sig selv. Nu er forholdet som bekendt det, at meget store indtægts- og udgiftsbeløb passerer disse fonds — f. eks. udligningsfonden og vejfonden — og at deres nettostilling har afgørende indflydelse på størrelsen af statens overskud.

Hertil kommer, at der på de senere års driftsbudgetter var opført forskellige ekstraordinære afskrivninger og henlæggelser, der reelt var en del af finansårets overskud. Disse til tider ret betydelige poster er nu udskilt af drifts- og anlægsbudgettet.

Behovet for en samlet oversigt over den statsfinansielle stilling er iøvrigt blevet langt større nu end tidligere, idet budgettet ikke længere lægges ud fra snævert statsfinansielle hensyn, men er blevet et vigtigt

[Finansministeren.]

led i den økonomiske politik. Man har da også set, hvorledes finanspolitikken, sådan som den er blevet udformet ved de senere års forskellige politiske forlig, ikke har været baseret på finanslovforslagets driftsbudget, men på overslag over den samlede statsfinansielle stilling. Man har herved lagt vægt på forskydningerne i de samlede indtægter og udgifter og det såkaldte „reelle“ overskud til forskel fra de mere formelle tal, man direkte har kunnet aflæse af budget og regnskab. Det må anses for en stor forbedring, at selve budgetopstillingen nu er tilpasset efter dette krav, således at der fremover ikke bliver nogen sondring mellem det „formelle“ og det såkaldte „reelle“ overskud.

Medtagelsen af statens anlægsudgifter blandt udgifterne må også ses på denne baggrund, idet ændringer i statens anlægsvirksomhed som bekendt indvirker på den samlede økonomiske aktivitet. Med samme formål for øje har man på forslaget § 26 givet et samlet budget for vejpengene og på § 28 samlet alle andre tilskud til kommunale og private anlægsarbejder, tilskud, som hidtil har været bogført på de enkelte driftsparagraffer eller på beskæftigelsesfonden.

Udover disse mere principielle ændringer er der gennemført forskellige mindre forandringer for at forenkle budgetopstillingen. Således vil man fremtidig kun beregne forrentning og afskrivning på de anlæg, der tilhører statsbanerne, postvæsenet og de øvrige statsvirksomheder, på § 2. Endvidere er rentekontoen blevet rensset for en række posteringer af rent bogholderimæssig art.

Det overskud på drifts- og anlægsbudgettet, som nu er anført på forslaget, skulle give udtryk for, hvorledes statsfinanserne som helhed påvirker den økonomiske aktivitet. Jeg vil dog benytte lejligheden til at advare mod en for håndfast fortolkning af dette overskud. De forskellige skatter har forskellig virkning på forbruget, og på udgiftssiden må det også tages i betragtning, at øgede udgifter til f. eks. aldersrente og byggearbejder indvirker forskelligt på produktionens omfang og retning. Overskuddet kan derfor aldrig give andet og mere end et groft udtryk for statsfinansernes almindelige økonomiske virkninger.

Lad mig til slut understrege, at den nye opstilling ikke tilsidesætter de bestemmelser

om fonds og henlæggelser, som hidtil har været gældende. Efter at overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet er opgjort, er som hidtil de lovmæssigt fastsatte beløb overført til fonds og henlæggelser, således at kun det herefter resterende beløb indgår i den almindelige statsformue. Disse særlige overførsler fra drifts- og anlægsbudgettet til de forskellige formue- og kapitalkonti er også vist i den indledende oversigt på finanslovforslaget.

Arbejdet med at reformere statsbudgettet vil nu blive fortsat bl. a. derved, at opstillingen af de enkelte ministeriers regnskaber systematiseres og forenkles.

Omlægningen af budgetopstillingen vil gøre det lettere for offentligheden at orientere sig om den statsfinansielle stilling. Jeg har derfor lagt vægt på at få dette arbejde fremskyndet, og det er mit håb, at denne mere realistiske opstilling vil give et bedre grundlag for debatten om finanspolitikken.

I forbindelse hermed vil jeg gerne fremhæve et andet forhold, som også er af betydning for vurderingen af det nye statsbudget, nemlig tillægsbevillingernes størrelse. Skal den nye opstilling give et nogenlunde nøjagtigt udtryk for den finansielle situation, forudsætter det, at beløbene ikke senere forrykkes gennem omfattende tillægsbevillinger.

Det følger af sagens natur, at man på indeværende tidspunkt kun kan give en relativt summarisk vurdering af indtægterne i næste finansår. Man kender endnu kun i grove træk indkomstudviklingen i indeværende år, som vil blive bestemmende for indkomstskattens provenu, og endnu større usikkerhed knytter sig til niveauet for produktion og beskæftigelse i næste finansår, som vil bestemme afgiftsprovenuerne. Der er derfor også fast praksis for, at der foretages en ny vurdering i forårsmånederne, når skattepolitikken skal fastlægges, og det må naturligvis også ske i år.

På udgiftssiden gør tilsvarende forhold sig ikke i samme grad gældende, men der knytter sig naturligvis dog ofte betydelig usikkerhed til bedømmelsen af de enkelte udgifter — det kan f. eks. dreje sig om refusion af kommunale udgifter, hvis størrelse ikke på forhånd er kendt, eller om tempoet i udførelsen af større anlægsarbejder. Jeg lægger stor vægt på, at de enkelte

[Finansministeren.]

styrelser nu, da budgetlægningen kan foregå noget senere på året, udnytter dette til at nå en så realistisk budgettering som muligt, således at tillægsbevillinger af den her omtalte karakter kan nedbringes.

På den anden side er det klart, at der er mange tilfælde, hvor man af politiske grunde ikke er i stand til på finanslovforslaget at optage bevillinger til bestemte forventede udgifter. For alligevel at få et realistisk tal for de forventede statsudgifters endelige størrelse er på forslaget under finansministeriets budget optaget en reserve til tillægsbevillinger på ialt 200 mill. kr.

Udover dette beløb på 200 mill. kr. er endvidere på § 27 optaget en bevillingsreserve til anlægsarbejder på 42 mill. kr. Dette beløb er ikke som de omtalte 200 mill. kr. blot en skønmæssig angivelse af de forventede tillægsbevillinger på dette område, men vil sammen med de på § 27 anførte konkrete anlægsbevillinger angive rammen for den samlede statslige anlægsvirksomhed i 1955—56, som den blev fastlagt i september måned.

Jeg skal herefter redegøre for den statsfinansielle stilling i indeværende og det kommende finansår.

Finanslovforslaget viser samlede indtægter på 4 350 mill. kr. og udgifter på ialt 4 050 mill. kr., og der er således budgetteret et overskud på ca. 300 mill. kr.

Som det fremgår af det følgende, er der ikke tale om nogen væsentlig stigning i indtægter og udgifter sammenlignet med indeværende år, og det er mange år siden, man har kunnet budgettere med praktisk talt uændrede tal for de samlede indtægter og udgifter.

Ser vi først på de samlede indtægter, kan disse for indeværende finansår anslås til knap 4 300 mill. kr. Dette er en stigning i forhold til sidste år på ca. 250 mill. kr. Af denne fremgang kommer ca. 90 mill. kr. fra indkomstskatterne af personer og ca. 170 mill. kr. fra told- og forbrugsafgifterne. På den sidstnævnte post er det navnlig de forskellige motorafgifter, der indbringer mere, nemlig ca. 75 mill. kr.; endvidere anslås de i september gennemførte afgiftsforhøjelser samt afkortningen af kredittiden for tobaksafgiften at indbringe ca. 70 mill. kr.; endelig

vil toldindtægterne formentlig stige med en snes millioner kroner.

På flere områder — bl. a. omsætningen af tobak og chokolade — synes der nu at være tegn på nedgang i forbruget. Det kan forekomme ret overraskende, at forbrugsafgifterne er steget så relativt lidt i en periode, hvor forbruget er gået i vejret. Forklaringen er efter alt at dømme, at med den stigende levestandard rettes forbrugsstigningen især mod nye varer, nemlig motorkøretøjer og varige forbrugsgoder af enhver art, medens forbruget på de traditionelle beskattede områder ikke stiger tilsvarende. Denne tendens vil med tiden svække betydningen af forbrugsafgifterne i den økonomiske politik.

For de øvrige indtægtsposter er forskydningerne i det hele af beskeden størrelse. Provenuet af selskabsskatten viser kun mindre fremgang, men det er i øjeblikket meget vanskeligt at forudsige det endelige resultat. De øvrige indtægter vil formentlig blive lidt mindre.

For det kommende finansår er de samlede indtægter budgetteret til knap 4 350 mill. kr. eller kun ca. 50 mill. kr. mere end nu anslået for indeværende år. Indkomstskatten skønnes med uændrede skattesatser at indbringe ca. 120 mill. kr. mere end i år som følge af den almindelige opgang i pengeindkomsterne; ligeledes er der regnet med en stigning i selskabsskatten.

Indtægterne af forbrugsafgifterne er på forslaget anslået lidt lavere end det beløb, man regner med at få ind i år. I betragtning af, at de nylig vedtagne afgiftsforhøjelser vil gælde for hele finansåret 1955—56, kan dette måske forekomme overraskende. Der knytter sig imidlertid mange usikkerhedsmomenter til bedømmelsen af det kommende års provenu. Man kan således næppe forvente, at bilimporten vil få samme omfang som i år, og også den øvrige import vil måske gå tilbage. Både omsætningsafgiften af motorkøretøjer og tolden vil derfor rimeligvis vise nogen nedgang. Endvidere er det sandsynligt, at omsætningen på andre områder giver efter, og i betragtning af, at der således på flere punkter er risiko for et provenutab, har jeg fundet det rigtigst at budgettere forbrugsafgifterne noget forsigtigt.

De samlede drifts- og anlægsudgifter

[Finansministeren.]

skønnes nu for indeværende år at ville andrage ca. 4 000 mill. kr., hvilket er ca. 240 mill. kr. mere end året før — i dette tal er indregnet tiltrådte og forventede tillægsbevillinger. På finanslovsforslaget er de samlede udgifter budgetteret ca. 65 mill. kr. højere end i år, men jeg anser det for sandsynligt, at stigningen kan blive noget større; bl. a. må vi regne med, at der i det ny finansår vil komme dyrtidstillæg til tjenestemænd, arbejdere og rentemodtagere.

Som allerede nævnt er der som helhed tale om en stærkt aftagende stigningstakt i statens udgifter — en tendens, der er så meget mere fremtrædende, når man ser den på baggrund af de foregående finansårs stærke udgiftsstigning; fra 1950—51 til 1951—52 steg udgifterne således med 500 mill. kr. og i hvert af de to følgende år med omkring 350 mill. kr., medens vi nu kun venter en stigning på ca. 65 mill. kr.

En væsentlig årsag til denne stabilisering af statsudgifterne er, at forsvarsudgifterne efter de i juli og september i år truffne beslutninger ikke vil stige så hurtigt som i de foregående år. Forsvarets samlede drifts- og anlægsudgifter — inklusive de på de civile budgetter opførte beløb — vil for indeværende år antagelig blive ca. 940 mill. kr. eller omkring 75 mill. kr. mere end sidste år. På forslaget er for det kommende år opført en udgift på omkring 980 mill. kr., men jeg skal iøvrigt ikke komme nærmere ind på forsvarsudgifternes omfang, men blot henviser til forsvarsministerens redegørelse her i tinget den 20. oktober.

Væsentlige besparelser er endvidere efterhånden opnået gennem afviklingen af næsten alle tilskudsordningerne. Endnu i 1952—53 udgjorde tilskuddene næsten 190 mill. kr. I 1953—54 blev beløbet noget over 100 mill. kr., og for indeværende finansår bliver der kun tale om udgifter til mælketilskud, som anslås til henved 35 mill. kr.

De øvrige civile driftsudgifter skulle med omkring 2 600 mill. kr. i indeværende år blive 160 mill. kr. større end i fjor. Efter finanslovsforslaget skulle de til næste år stige med yderligere ca. 75 mill. kr., men det kan som nævnt ikke undelukes, at forøgelsen kan blive lidt større.

En væsentlig del af disse forøgelser skyldes lønforhøjelser til arbejdere og tjenestemænd

samt øgede udgifter til sociale formål som følge af væksten i antallet af rentemodtagere og forhøjelsen af ydelserne. Jeg vil anslå, at de højere lønninger og pensioner forklarer henved 70 mill. kr. af udgiftsstigningen og de øvrige sociale udgifter et omtrent tilsvarende beløb. En overvejende del af den øvrige stigning i udgifterne skyldes, at refusioner og tilskud til kommuner og institutioner ofte først kommer til udbetaling med et eller to års forsinkelse.

Som helhed er det derfor kun en mindre del af den samlede udgiftsstigning, der skyldes en udvidelse af statens aktivitet. Jeg kan her nævne, at de i 1950, 1952 og 1953 til teknisk forskning og produktionsfremmende foranstaltninger hensatte beløb nu er ved at komme til udbetaling; det drejer sig dog kun om en stigning på godt en halv snes millioner. Endvidere er der fortsat nogen opgang i statens udgifter vedrørende Grønland. For indeværende år vil jeg anslå de samlede udgifter hertil — indbefattet nyanlæg og udlån — til omkring 65 mill. kr.

Om budgetteringen af driftsudgifterne for 1955—56 skal jeg iøvrigt kun tilføje, at der er vist den største tilbageholdenhed. Der er ikke optaget større nye bevillinger på forslaget, og det er fortsat regeringens opfattelse, at sådanne bevillinger ikke bør gives, uden at der skaffes dækning gennem øgede indtægter eller besparelser på andre områder.

Statens civile anlægsudgifter — herunder tilskud til veje og andre nyanlæg — har i de senere år været i stærk stigning, idet man har måttet gennemføre en række investeringer, der blev udskudt som følge af krigen, ligesom der er anvendt stigende beløb til udbygning af vejnettet.

For indeværende år vil jeg anslå, at de samlede anlægsudgifter bliver ca. 60 mill. kr. større end sidste år. Af stigningen vedrører ca. 30 mill. kr. øgede udgifter fra vejfondene og ca. 20 mill. kr. større nyanlæg under statsbanerne, navnlig til udvidelse af færgkapaciteten.

En række påtænkte statslige bygge- og anlægsarbejder blev som bekendt stillet i bero i sommer, og stigningen i disse udgifter er derfor ikke blevet så stor som planlagt. Endvidere blev en række andre arbejder med statstilskud reduceret, men denne

[Finansministeren.]

besparelse for staten vil først vise sig efterhånden, da disse tilskud ofte udbetales med stor forsinkelse. Det samme gælder en del arbejder, der finansieres med statslån.

For 1955—56 er anlægsudgifterne budgetteret i overensstemmelse med de i september måned truffene beslutninger, der indebærer en yderligere reduktion af statens bygge- og anlægsvirksomhed. Som jeg allerede har omtalt, vil anlægsbevillingerne blive holdt indenfor den således fastlagte ramme, hvilket i hovedsagen kun åbner mulighed for at fortsætte allerede påbegyndte arbejder. Endvidere vil en række tilskuds- og lånefinansierede arbejder blive begrænset. I forbindelse hermed må der ske en nedsættelse af det beløb fra motorafgifterne, der tilfalder kommunerne til vejarbejder i 1955—56, og som bevilges på indeværende års tillægsbevillingslov.

Det samlede resultat skønnes for indeværende finansår at blive et overskud på statsbudgettet på omkring 300 mill. kr., hvilket er meget nær det samme som i de foregående tre finansår.

Da jeg i august i finansudvalget redegjorde for den finansielle situation, anslog jeg overskuddet til ca. 180 mill. kr. for indeværende år. Når den nye opgørelse nu viser 300 mill. kr., skyldes det for det første de siden da gennemførte afgifts- og takstforhøjelser samt forskellige besparelser, således bl. a. ophøret af det særlige konsummæktilskud. For det andet kan provenuet af indkomstskatten på grundlag af de nu foreliggende mere nøjagtige opgørelser anslås noget højere.

For det kommende finansår turde vi i august ikke regne med større overskud end 50—100 mill. kr., bl. a. fordi forsvarsudgifterne da var budgetteret med et væsentligt højere beløb end nu. Som følge af de i september gennemførte skatteforhøjelser og de foretagne udgiftsreduktioner kan der nu på finanslovforslaget budgetteres et overskud på 288 mill. kr.

Som nævnt er indtægterne for forbrugsafgifterne budgetteret forsigtigt, og der er derfor mulighed for, at overskuddet vil blive godt 300 mill. kr.

Gennem de nævnte overskud bidrager statsfinanserne til at stabilisere den økonomiske situation. Alligevel må jeg fremhæve,

at man ikke i den nuværende situation kan betragte et overskud på omkring 300 mill. kr. som tilstrækkeligt. Som nævnt har vi også i de foregående år haft et overskud af denne størrelse; man må imidlertid her betænke, at indkomstniveauet da var lavere, og at det var en periode, hvor valutasisituationen var bedre. Under de nuværende forhold, hvor indkomsterne og forbruget ligger højere og den valutariske situation er anspændt, er et større overskud nødvendigt.

Jeg skal senere vende tilbage til dette spørgsmål under omtalen af pengepolitikken.

Jeg skal imidlertid først redegøre for stillingen på statens kapitalbudget, da statens finansieringsproblemer og pengepolitikken er snævert sammenknyttet.

Jeg har allerede omtalt den del af statens kapitaludgifter, der medgår til nyanlæg. Herudover er der i de senere år afholdt store udgifter på kapitalbudgettet.

Statens udlån var i 1953—54 godt 700 mill. kr., fordelt med 500 mill. kr. i boligstøttelån, 100 mill. kr. i Marshallån og godt 100 mill. kr. til en række andre formål, herunder lån til husmandsbrug, arbejderboliger, sociale institutioner o. s. v.

For indeværende og næste finansår må der påregnes udlånsvirksomhed af omtrent samme omfang som i 1953—54. Udbetalingerne af boligstøttelån, der følger færdiggørelsen af nyt byggeri med en vis forsinkelse, vil rimeligvis blive noget større end i fjor, men samtidig vil udlånene af Marshallmidlerne falde, idet en række store udlånsbevillinger under denne lovgivning nu er kommet til udbetaling.

I denne forbindelse kan jeg oplyse, at statens samlede udlån og aktiebesiddelse nu ialt andrager omkring 4 milliarder kr.

Afdragene på den indenlandske statsgæld vil i år andrage over 320 mill. kr., hvilket er lidt mindre end i fjor, og vil i næste år formentlig falde til noget under 280 mill. kr. Denne gradvise nedgang er en følge af den nedbringelse af statens korte obligationsgæld, som har fundet sted gennem hele efterkrigsperioden. De 10-årige pengebindingslån, der blev optaget under og efter krigen, vil således snart være afviklet. Statens låntagning har i de sidste år fortrinsvis omfattet lange lån, og der er derigennem sket en betydelig konsolidering af statsgælden.

[Finansministeren.]

Afdragene på den udenlandske gæld vil i år udgøre omkring 200 mill. kr., hvortil dog i løbet af vinteren vil komme en indbetaling på ca. 75 mill. kr. til den internationale valutafond. I oktober måned betales det sidste afdrag på statens forfaldne dollargæld, og staten har således nu betalt alle de restancer, der opstod som følge af krigen; statens gældsforhold overfor udlandet er hermed helt ajourført.

De årlige afdrag til udlandet vil herefter i 1955—56 og fremefter kun andrage knap 100 mill. kr. På den anden side vil der i det kommende finansår indgå ca. 42 mill. kr. og i de tre følgende finansår ca. 25 mill. kr. årlig i afdrag fra Tyskland på den særlige flygtningegæld.

Siden begyndelsen af 1950, da afdragene på dollargælden blev genoptaget, er der ialt anvendt ca. 800 mill. kr. til nedbringelse af den udenlandske statsgæld. Statens samlede gæld til udlandet vil herefter ved finansårets udgang udgøre ca. 1 350 mill. kr. mod ca. 2 150 mill. kr. i foråret 1950. I samme periode er anvendt ca. 250 mill. kr. til afdrag på anden offentlig gæld til udlandet, og restgælden på disse lån — hvoraf hovedparten er kommunelån — vil herefter andrage godt 325 mill. kr. Heraf er ca. 80 mill. kr. af de to københavnske dollarlån forfaldet til betaling.

Den offentlige konsoliderede gæld til udlandet vil således ved udgangen af indeværende finansår andrage ialt 1 675 mill. kr. eller kun godt 100 mill. kr. mere end før krigen. Før krigen svarede gælden til næsten 1 års eksportindtægter, medens den udenlandske gæld nu — selvom trækket på den europæiske betalingsunion medregnes — kun svarer til 4—5 måneders eksportindtægt.

Det vil være klart, at overførslen af så store afdrag — ialt 1 milliard kr. — indenfor så kort et åremål har betydet en følelig belastning af valutabalancen og har bidraget til at gøre det vanskeligt at opretholde en tilfredsstillende valutarisk likviditet.

Til dækning af alle de her omtalte kapitaludgifter til udlån og afdrag, såvel i indland som i udland, som ialt har udgjort 1 000—1 200 mill. kr. årligt, har man kunnet disponere over et overskud på drifts- og anlægsbudgettet på ca. 300 mill. kr. årligt

samt arveafgiften og afdragene på statens tilgodehavender — ialt ca. 100 mill. kr. Indtægterne på kapitalbudgettet bliver således tilsammen ca. 400 mill. kr. Statens finansieringsbehov har herefter i de sidste år udgjort 600—800 mill. kr., vel nærmest de 600, årligt og vil i det kommende finansår blive af tilsvarende størrelse.

Inden jeg går nærmere ind på de pengepolitiske problemer, dette rejser, vil jeg dog fremhæve, at dette betydelige beløb ofte giver anledning til overdrevne forestillinger om udviklingen i statens gæld og om det omfang, i hvilket staten lægger beslag på det danske kapitalmarked.

Som det fremgår af de tal, jeg har nævnt, medgår nemlig en meget stor del af de optagne lån til indfrielse af ældre lån, således at statens nettolåneoptagelse — med andre ord den årlige stigning i statsgælden — kun andrager 100—300 mill. kr.

Der er iøvrigt, som jeg omtalte før, sket en konsolidering af den indenlandske gæld og en omlægning fra udenlandsk til indenlandsk gæld.

Selvom man således ikke skal overdrive størrelsen af statens lånebehov, er det imidlertid klart, at den omstændighed, at staten årligt må optage nye lån på 600—800 mill. kr., har en væsentlig pengepolitisk betydning, selvom store dele heraf går til afdrag på ældre gæld. Når bortses fra udenlandske låne- eller gaveydelse, må dette behov dækkes enten ved salg af obligationer i markedet eller ved træk på nationalbanken.

Jeg skal ikke her fordybe mig i det i denne henseende efter min mening mindre betydningsfulde spørgsmål, på hvilke konti dette træk i nationalbanken bogføres, men herom kun gøre den bemærkning, at man i hvert fald ikke bør bedømme statsfinansernes likviditetsvirkning alene ud fra bevægelserne på statens foliokonto i nationalbanken. De beløb, der trækkes på foliokontoen til indfrielse af udenlandsk gæld, eller de beløb, der overføres fra foliokontoen til særkontoen, forøger jo ikke pengemængden i samfundet, ligesom bevægelserne i foliokontoen må sammenholdes med forskydningerne i mængden af skatkammerbeviser og indestående på postgiroen. Det kan f. eks. nævnes, at der i det sidste par måneder er trukket betydelige beløb på foliokontoen til indfrielse af skatkammer-

[Finansministeren.]

beviser, hvilket netto ikke har påvirket pengemængden.

Det afgørende er, at valget mellem at låne i nationalbanken eller på kapitalmarkedet er snævert sammenknyttet med udviklingen i valutastilling, pengeforsyning og rente. I det sidste halve år har den pengepolitiske diskussion været samlet om sammenhængen mellem nedgangen i statens obligationssalg og det deraf følgende træk på nationalbanken på den ene side og valutaforbruget på den anden side. Jeg skal derfor redegøre for årsagerne til de indtrufne forskydninger i statens låntagning.

Den afgørende faktor i de danske pengeforhold i årene 1952 og 1953 var, at der i disse år var et overskud på den løbende betalingsbalance overfor udlandet; gennem eksportørernes salg af den indtjente valuta til nationalbanken skete der en forøgelse af pengeforsyningen og bankernes kasser. På den anden side havde staten et lånebehov på 600—800 mill. kr., som den dækkede gennem salg af obligationer i markedet. Den kunne gøre dette, netop fordi der gennem nationalbankens køb af valuta skete en forøgelse af pengeforsyningen, således at banker og private kunne købe obligationer, uden at deres kasser gik ned. Ved fastsættelsen af salgskurserne på sine obligationer kunne staten i en vis udstrækning øve indflydelse på salgets omfang og dermed på pengeforsyningen og renteniveauet iøvrigt. De fastsatte salgskurser betingede oprindeligt en effektiv rente på ca. 6 pct. og blev kun hævet lidt, efterhånden som valutasituationen forbedredes.

Da nu valutabalancen i løbet af 1953 gradvis ændredes fra overskud til underskud, førte det til, at den tendens til forøgelse af pengeforsyningen, som nationalbankens køb af valuta hidtil havde medført, afløstes af en tendens til nedgang i pengeforsyningen, men da samtidig det løbende salg af statspapirer gik ned, forblev pengeforsyningen praktisk taget uændret.

Efterhånden som valutaunderskuddet viste en stigende tendens, måtte en tilpasning finde sted, enten ved en finanspolitisk stramning gennem højere skatter og begrænsning af statsudgifterne eller ved en ændring af rentepolitikken. Da der ikke kunne opnås tilslutning til højere skatter, gennemførtes først en række besparelser. Samtidig foretoges en stramning af pengepolitikken gennem højere diskonto og nedsettelse af salgskurserne for statsobligationer, hvorved kreditforholdene blev strammet.

Det er ikke desto mindre blevet kritiseret, at staten ikke har forøget salget af sine obligationer tilstrækkeligt til at bringe sit træk på nationalbanken til ophør, hvorfor pengemængden ikke er gået ned i takt med valutastillingen. Denne tankegang synes at hvile på den antagelse, at blot pengeforsyningen krone for krone svinger op og ned med valutabeholdningen, skal forholdene nok trække sig selv i lave. Mon man rigtig har tænkt konsekvenserne af dette igennem? Vi har nu de formentlig strammeste kreditforhold her i landet siden 1931. Den effektive rente for obligationer ligger omkring 6½ pct., og renten for banklån, for slet ikke at tale om rentesatserne på den del af kapitalmarkedet, der ligger udenfor pengeinstitutterne, er endnu højere. Gennem hele 1954 er bankernes kasser blevet gradvis reduceret gennem nationalbankens salg af valuta, statens salg af obligationer samt indbetalinger på metervare- og dollarpræmiekontiene. Bankerne har derfor kun kunnet opretholde likviditeten nogenlunde ved at låne i nationalbanken. I det sidste par måneder har det været næsten umuligt at få bankkredit, og på begyndelsen af nyt byggeri truer med at gå i stå.

Når det derfor hævdes, at salget af statsobligationer har været for lille, kan jeg ikke være enig heri. Der har simpelthen ikke været grundlag for at afsætte statspapirer for større beløb, og mon der er nogen, der tør påstå, at det ville være

[Finansministeren.]

hensigtsmæssigt i dag at forcere salget af statsobligationer yderligere? Den senere tids udtalelser fra erhvervsside — og særlig fra landbruget og byggeriet — synes at tyde på, at vi er ved at nå grænsen for, hvor langt man kan gå ad denne vej.

At der hersker meget stramme kreditforhold gennem en kortere periode, vil måske ikke anrette større skade, men det må være en nødforholdsregel, der kun bør opretholdes, indtil andre virkemidler kan bringes i anvendelse.

Disse betragtninger må ikke på nogen måde tages som udtryk for, at regeringen finder, at tiden er inde til at lempe den økonomiske politik. Den økonomiske aktivitet herhjemme kan kun fastholdes, hvis vi udnytter de gode muligheder for udvidelse af vor eksport, som den nuværende højkonjunktur i Vesteuropa frembyder. Netop på grund af de gunstige afsætningsmuligheder i udlandet skulle en stram økonomisk politik i dag være mindre betænkelig end i tidligere situationer, som f. eks. i 1951, hvor valutavanskelighederne nødvendiggjorde en tilbageholdende økonomisk politik.

Der har nu i godt en måneds tid ikke været noget træk på valutabeholdningen; selvom man ikke af de sidste tal kan udlede, at der er sket en afgørende vending opad, synes der dog på baggrund af den senere tids udvikling i udenrigshandelen — ikke mindst i industrieksporten — at være grund til at tro, at valutasituationen nu er kommet ind i et roligere leje. Med den nuværende valutalikviditet kan man imidlertid under ingen omstændigheder være tilfreds med blot at bringe det løbende underskud ud af verden.

Vi må derfor fortsat tilrettelægge den økonomiske politik med sigte på at forbedre valutastillingen. Men dette kan efter regeringens opfattelse ikke udelukkende ske gennem en hård kreditpolitik. En sådan politik vil, ført ud i sin yderste konsekvens, virke meget ensidigt ved fortrinsvis at ramme bygge- og anlægsgangene, men vil tillige medføre en tilbagegang i den del af produktionen, som vi dårligst kan tillade os at begrænse, nemlig investeringerne.

Det er almindelig kendt, hvilke store investeringsopgaver der er påkrævet, og

som der er stærke ønsker om at få gennemført her i landet i de kommende år. Det vil være forkert i den økonomiske politik at tilsidesætte dette hensyn for at undgå en begrænsning af det samlede forbrug, hvor ubehagelig en sådan end kan være.

Skal vi efterhånden kunne tillade os en lempelse af pengepolitikken, må forudsætningen således være, at det samlede forbrug nedbringes. Skal dette ske hurtigt og i det nødvendige omfang, må overskuddet på statsbudgettet yderligere forøges. Vi må have dette for øje ved den kommende tids lovgivningsarbejde, og jeg går ud fra, at folketinget vil medvirke til at fastholde den tilbageholdenhed i statens udgiftspolitik, som er forudsat ved udarbejdelsen af finanslovforslaget.

Jeg håber, at det også vil blive muligt at opnå flertal her i tinget for gennemførelsen af forslag, som kan sikre den nødvendige forøgelse af statsindtægterne.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale finanslovforslaget til velvillig behandling i det høje ting.

Formanden: Eksemplarer af finanslovforslaget er omdelt.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Johs. Christiansen* til indenrigs- og boligministeren.

Agter ministeren i medfør af lov om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde, § 9, i nær fremtid at nedsætte tjenestetiden for denne kategori af værnepligtige?

Johs. Christiansen: Det spørgsmål, jeg har stillet, står i forbindelse dels med den bebudede 2 måneders nedsættelse af den militære tjenestetid, dels med den opfattelse, som mit parti stadig har: at civilarbejdstiden er for lang. Selvom man vil se bort fra de pågældende unges egne personlige interesser, kan det vel aldrig gavne samfundet som helhed at holde vedkommende borte fra deres studium, fag eller erhverv i 2 år bare for at opretholde en vilkårligt fastsat forholdsmæssighed mellem

[Johs. Christiansen.]

den militære og den civile tjenestetid. Jeg bestrider naturligvis ikke, at der må være en vis forskel på varigheden af disse to former for aftjening af værnepligten. Ved sessionsafgørelser, hvor samvittighedshensyn er kriteriet, kan den mulighed ikke udelukkes, at karakterbrist hos vedkommende værnepligtige foranlediger enkelte til forsøg på at unddrage sig militærtjenestens byrder, men denne mulighed retfærdiggør efter mit skøn ikke, at den, som af sande, oprigtige samvittighedsgrunde nægter at bære våben, skal ligge inde et halvt år længere end de virkelige soldater.

Imidlertid tillader forretningsordenen ikke, at jeg fordyber mig i denne sags mere principielle enkeltheder.

Med henvisning til, at vi, som allerede anført, formodentlig står overfor en ændring af den militære tjenestetid, skal jeg indskrænke mig til kort og godt at spørge den højtærede minister, om i det mindste en tilsvarende nedsættelse af civilarbejdstjenestetiden er under overvejelse, og om den agtes foretaget samtidig med, at den militære tjenestetid reduceres.

Indenrigs- og boligministeren (Kjærbo): På spørgsmålet skal jeg svare, at da § 9 i lov om civil værnepligt blev ændret ved lov nr. 145 af 23. april 1952, var tjenestetiden for civile værnepligtige 18 måneder, svarende til en tjenestetid ved de militære værn på 12 måneder. Da den militære tjenestetid blev forlænget med 6 måneder til 18 måneder, blev tjenestetiden for civile værnepligtige også forlænget med 6 måneder til 24 måneder. Hvis der derfor nu finder en nedsættelse sted af den militære tjenestetid, vil jeg i overensstemmelse med den i de senere år fulgte linie være sindet at gennemføre en tilsvarende nedsættelse af tjenestetiden for de civile værnepligtige.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Henry Christensen* til forsvarsministeren.

Agter forsvarsministeren, under hensyn til de mange og samstemmende protester, at afstå fra den af regeringen bebudede nedskæring af velfærdstjenesten og den civile undervisning for de værnepligtige?

Henry Christensen: Ved det forlig, der sluttedes mellem regeringen og det radikale venstre i slutningen af forrige folketingsår, blev der indgået aftaler om betydelige nedskæringer af forsvaret. Den højtærede forsvarsminister erklærede under en efterfølgende debat her i tinget, at disse nedskæringer ikke havde egentlig saglige årsager, men først og fremmest politiske.

Mellem regeringen og det parti, jeg tilhører, er der som bekendt dybe uoverensstemmelser med hensyn til betimeligheden af den her benyttede fremgangsmåde. Men ganske specielt måtte det undre, at regeringen, når den som motiv alene anførte politiske hensyn, da også lod nedskæringerne gå ud over velfærdstjenesten og den civile undervisning for de værnepligtige.

Da mit partis formand, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, i oktober fremdrog dette spørgsmål her i tinget, gav det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard udtryk for, at han for sit vedkommende gik ud fra, at man opgav de bebudede nedskæringer på disse specielle områder, og det samme gav også det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) udtryk for forleden dag, da spørgsmålet blev berørt i forbindelse med behandlingen af lovforslaget angående „Ungdommens uddannelsesfond“.

Da stillingen i de øvrige politiske partier her i tinget er kendt, kan det vist fastslås, at det ikke for regeringen på dette område kan have været nogen politisk nødvendighed med nedskæringerne, og den højtærede minister viste sig da også ved drøftelsen i oktober forhåbningsfuld overfor muligheden af at undgå sådanne.

Om, hvor store nedskæringerne har været, tænkt, foreligger der mig bekendt intet officielt oplyst. Men dagbladet „Information“ oplyste imidlertid den 29. oktober, at det fremdeles skulle være den højtærede forsvarsministers hensigt at nedskære udgifterne til den civile tjenestetidsundervisning med 500 000 kr. i dette finansår, medens budgettet for næste finansår skal holdes på 2 mill. kr. mod ellers — som beregnet — 3,5 mill. kr. I velfærdsarbejdet skulle nedskæringerne, stadig ifølge „Information“, bl. a. ske ved, at oplysningsarbejdet reduceredes med 50 pct., bladholdet skulle nedskæres o. s. v.

[Henry Christensen.]

Overfor disse bebudede nedskæringer har der været talrige protester, både ude i offentligheden og i pressen, og det kan ikke være anderledes, end at hvis sådanne nedskæringer fandt sted, kunne det og måtte det få den virkning, at vilkårene for de værnepligtige blev betydeligt forringet. Den lange tjenestetid er en stor byrde, som samfundet pålægger dansk ungdom, og det er derfor i alle kredse blevet anset for en god og nyttig gerning, at man i den del af soldatertjenestetiden, der ikke var optaget af militære pligter, tilbød soldaterne muligheder for udbytte på andre områder, som de kunne have gavn af også efter hjemsendelsen. Dette har utvivlsomt medvirket til en mere positiv indstilling overfor forsvarets og tjenestens nødvendighed, og hvis de bebudede nedskæringer opretholdes, vil det nu påbegyndte så positive arbejde let kunne lide et alvorligt afbræk, og den nuværende positive forståelse, der var ved at blive skabt, let svinde hen.

Må jeg i denne forbindelse have lov til at citere et blad, der måske har særlige forudsætninger for at gøre indtryk på den højtærede forsvarsminister. Det er den socialdemokratiske ungdomsbevægelses blad „Fri Ungdom“, der i sit novemhernummer skriver følgende — jeg beder om formandens tilladelse til et citat —

„Men det vil være til ubodelig skade for forholdet mellem ungdommen og militæret, hvis man foretager de nedskæringer på velfærdsarbejdet, som er bebudet. Forsvarsminister Rasmus Hansen! Det sidste ord i denne sag kan ikke være sagt endnu. Der må og skal kunne findes en anden løsning for den danske ungdom, som aftjener sine 18 måneders værnepligt!“

Dette citat er udtryk for den uro og ængstelse, der findes i vide kredse af dansk ungdom, og derfor forekommer det mig, at det vil være nyttigt og nødvendigt, om der nu snarest bliver skabt klarhed på disse områder. Derfor har jeg ved denne lejlighed gerne villet spørge den højtærede forsvarsminister, og jeg håber, at det svar, ministeren kan give, må blive af tilfredsstillende karakter.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen): Det ærede medlem kan ganske roligt gå ud fra, at den omsorg, som venstre har været parat til at vise de værnepligtige, og de ofre, som venstre har været parat til at bringe til gavn for de værnepligtige, vil den nuværende regering også være villig til at yde.

Jeg har tidligere her i tinget oplyst, at regeringens overvejelser vedrørende den foreløbige nedskæring af bevillingerne til civilundervisningen for de værnepligtige ikke er afsluttet. Det er fremdeles stillingen. Der er i forsvarsministeriet nedsat et embedsmandsudvalg, som i øjeblikket arbejder med dette problem. Det har desuden gennem længere tid været klart — det ville have været nyttigt, hvis nogen af kritikerne havde haft opmærksomheden henvendt på dette forhold — at en samordning af velfærdstjenestens og civilundervisningens opgaver er påkrævet. Ingen, som har haft lejlighed til at beskæftige sig med disse to institutioners opgaver og problemer, har grund til at være i tvivl om, at her var et arbejde, som måtte udføres, som ville tage tid, og som højst sandsynligt fører til besparelser, uden at man derved kommer ud for, at opgaver, som bør løses, ikke kan løses. Det omtalte embedsmandsudvalg har fået til opgave at forberede en forhandling mellem de interesserede parter om dette problem, og når udvalgets arbejde er afsluttet, vil sådanne forhandlinger blive gennemført. Endelig bliver der naturligvis ved de overvejelser, der nu finder sted, taget hensyn til de besparelser, der automatisk vil opnås i velfærdstjenestens og civilundervisningens udgifter ved en begrænsning af indkaldelserne af de værnepligtige og en nedsættelse af tjenestetiden.

Undersøgelsens formål er at finde grundlaget for en forhandling om en samordning af velfærdstjenestens og civilundervisningens opgaver og såvidt muligt således, at der kan foretages rimelige besparelser, uden at der sker indskrænkninger, som kan siges at være til skade for løsningen af de opgaver, der er naturlige indenfor de to virksomheders område.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Hanne Budtz* til justitsministeren.

Agter justitsministeren at foretage sådanne ændringer i den af justitsministeriet hidtil fulgte praksis vedrørende meddelelse af opholds- og arbejdstilladelse for fremmede statsborgere her i landet, at danske kvinders udenlandske ægtefæller i princippet ligestilles med danske mænds udenlandske ægtefæller?

Hanne Budtz: Da den nye indfødsretslov den 27. maj 1950 blev vedtaget, fik mænd og kvinder ligestilling med hensyn til erhvervelse og bevarelse af dansk indfødsret, således at f. eks. en kvinde ikke længere mister sin danske indfødsret ved at gifte sig med en udlænding og forlade Danmark. Ifølge loven får den udenlandske kvinde, der gifter sig med en dansk statsborger, ikke automatisk dansk indfødsret, men må ansøge derom. På samme måde er den udenlandske mand stillet, der gifter sig med en dansk kvinde.

Man turde nu have ment, at deraf logisk måtte følge, at mænd og kvinder ville blive ligestillet i henseende til opnåelse af henholdsvis arbejds- og opholdstilladelse i Danmark, når de gifter sig med en dansk statsborger. Imidlertid er justitsministeriets praksis forskellig, idet ansøgninger fra en fremmed kvinde, gift med en dansk mand, imødekommes i en helt anden udstrækning end ansøgninger fra en fremmed mand, gift med en dansk kvinde, således at en dansk mand, der er gift med en udenlandsk kvinde, i praksis aldrig vil se sig stillet overfor nødvendigheden af at leve adskilt fra sin ægtefælle for at kunne gøre brug af sin danske indfødsret, medens en dansk kvinde i praksis ofte ser sig forvist til at leve i udlandet sammen med sine børn og sin mand, der ikke har kunnet opnå opholds- eller arbejdstilladelse i Danmark.

Der er bl. a. for Dansk Kvindesamfund forelagt en del oplagt urimelige tilfælde, hvor manden har særlig tilknytning til Danmark gennem dansk familie, eller han har en specialviden, som danske firmaer gerne har villet benytte sig af, eller han har mulighed for at overføre sin pension fra udlandet til Danmark. De tilfælde, jeg har fået kendskab til, vedrører bl. a. statsborgere fra Frankrig, Israel og Tyskland, men vel at mærke ikke tyskere, der tidligere har

haft krigsophold i Danmark, for der kunne man naturligvis tænke sig en velbegrunnet tilbageholdenhed fra justitsministeriet. Justitsministeriet har dog mig bekendt, selv i tilfælde hvor tyske kvinder under krigen i Tyskland har indgået ægteskab med danske statsborgere, der var gået i tysk tjeneste af forskellig art, givet disse tyske kvinder opholds- og arbejdstilladelse i Danmark, uanset at de havde fået afslag på ansøgning om dansk indfødsret.

Det synes, som om den pågældende myndighed er bundet af den traditionelle opfattelse, at den gifte kvinde betragtes og behandles som en biperson til manden, til trods for at rigsdagen i 1950 vedtog en lov med det formål også i henseende til statsborgerret at behandle kvinden som en selvstændig person.

Derfor stiller jeg det spørgsmål til den højtærede justitsminister, om han agter at ændre den her nævnte uretfærdige praksis. Når jeg anvender det udtryk, at de omtalte udenlandske statsborgere „i princippet“ ligestilles, skyldes det de nævnte tilfælde af særlig art fra krigens tid.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): I anledning af det ærede medlems spørgsmål skal jeg udtale, at jeg ligesom det ærede medlem havde en følelse af, at vor på dette område gennem årene fulgte praksis var for streng, en følelse, som nok er fremkaldt af de mange henvendelser, som jeg i den tid, jeg har beklædt mit nuværende embede, har modtaget fra kvinder, der har indgået ægteskab med udenlandske mænd.

Det er meget vanskeligt for disse kvinder at forstå, at deres mænd ikke kan få opholdstilladelse her i landet, og jeg har naturligvis ofte mødt det krav, som har fundet udtryk i det ærede medlems spørgsmål, nemlig kravet om ligestilling med danske mænds udenlandske hustruer, der ganske kurant opnår opholdstilladelse og iøvrigt også arbejdstilladelse ved indgåelse af ægteskab.

Jeg har netop, fordi jeg fandt den praksis, man har fulgt, meget streng, også for streng, søgt orientering om, hvorledes man stiller sig i andre lande, med hvilke sammenligning måtte frembyde sig som naturlig, og jeg har konstateret, at man i sådanne lande, f. eks. Norge og Holland, faktisk

[Justitsministeren.]

følger samme praksis, som vi gør. Jeg kunne altså i en sådan sammenligning ikke finde begrundelse for en lempelse af den hidtil fulgte praksis. Det vil, når stilling skal tages til det rejste spørgsmål om meddelelse af arbejds- og opholdstilladelse til danske kvinders udenlandske mænd, nok være naturligt, således som det ærede medlem gjorde det, at drage en sammenligning med den praksis, der har udviklet sig med hensyn til meddelelse af indfødsret til danske statsborgeres udenlandske ægtefæller. Her er forholdet efter gennemførelsen af indfødsretsloven af 27. maj 1950, hvorefter fremmede kvinder blev ligestillet med fremmede mænd derved, at de ikke længere opnåede dansk indfødsret ved indgåelse af ægteskab, det, at medens der normalt for andre udlændinge end skandinaver kræves 10 års ophold her i landet for at opnå naturalisation, kræves der for de danskgifte fremmede kvinder i almindelighed højst 1½ års ophold. Jeg kan herom henvise til indenrigsministeriets cirkulære nr. 51 af 24. marts 1952.

Der er altså her en meget væsentlig forskel på behandlingen af udenlandske mænd, gift med danske kvinder, og udenlandske kvinder, gift med danske mænd, i de sidstnævntes favør, og det er denne forskelsbehandling, vi genfinder i spørgsmålet om opholds- og arbejdstilladelse til danske statsborgeres udenlandske ægtefæller, og som det ærede medlem ønsker ophævet.

Jeg beklager at måtte sige til det ærede medlem, at jeg efter at have underkastet problemet en meget omhyggelig undersøgelse og efter som nævnt at have gjort mig bekendt med de i en række andre lande rådende synspunkter ikke anser det for muligt at indrømme udenlandske mænd en ubetinget ret til ophold her i landet, blot fordi de har indgået ægteskab med en dansk kvinde. Justitsministeriets praksis har på dette område i det store og hele ligget nogenlunde fast i henved 30 år. Ved afgørelsen af disse sager er der først og fremmest taget hensyn til, om den pågældende mands personlige forhold gjorde det forsvarligt at give ham opholdstilladelse, men dernæst er der taget en række almindelige fremmedretlige hensyn, bl. a. om han er fra et land, hvor hele indstillingen og miljøet ikke er altfor fremmedartet for danske forhold, og

navnlig er der taget nationalpolitiske hensyn, idet Danmark er et lille land, der grænser til et stort land, og det kan ikke være os ligegyldigt, hvilke udlændinge der slår sig ned her i landet, og hvor i landet de slår sig ned. Det er jo også en kendsgerning, at der efter krigen måtte udvises i hundredvis af udlændinge, som trods mangeårigt ægteskab med danske kvinder og mange års ophold her i landet dog havde vist sig groft illoyale imod Danmark. Jeg kan om disse nationalpolitiske hensyn også henvise til de betænkeligheder ved en lempeligere praksis, som fandt udtryk i det ærede medlem fru Ingeborg Refslund Thomsens tale under åbningsdebatten (folketings-tidende sp. 409—412).

Jeg vil også nævne det forhold, at hvor ægtefæller af forskellig nationalitet ikke, som det er normalt, slår sig ned i mandens hjemland, kan det naturligvis have mange og velforståelige årsager, men det kan også skyldes, at manden er af ringe kvalitet, og jeg synes ikke, vi i sådanne tilfælde har nogle forpligtelser.

I al almindelighed er det vel også rigtigt, at fremmede kvinder lettere assimilerer sig end fremmede mænd; disse sidste vil vel i højere grad påtrykke hjemmet deres tidligere nationalitet, og det er også et forhold, vi må være på vagt overfor.

Af alle disse grunde tror jeg, det er nødvendigt at fastholde ministeriets hidtidige praksis, selvom der naturligvis nu som tidligere kan foreligge situationer, hvor dispensationer er nødvendige og velbegrundede. For en mindre gruppe fremmede mænd er tiden dog nu nok moden til lempelser. Jeg tænker her på de statsløse flygtninge, som lever i Vesttyskland, ofte under sørgelige kår. Også overfor denne gruppe har vi hidtil fulgt en ret streng praksis, navnlig under hensyn til flygtningespørgsmålets uoverskuelighed. Når en flygtning gifter sig med en dansk kvinde, må man imidlertid medgive, at han, der er fordrevet fra sit hjemland, nu må føle det naturligt at slå sig ned i hustruens land, for at de der kan skabe sig en ny eksistens. Men længere tør jeg heller ikke tage ansvaret for at gå.

Hanne Budtz: Jeg vil ikke lægge skjul på, at den højtærede justitsministers svar skuffede mig meget, og jeg vil derfor tillade mig

[Hanne Budtz.]

at stille et tillægsspørgsmål: Mener den højtærede justitsminister, at det vil være rimeligt, at man i justitsministeriet i den grad føler sig bundet af praksis i andre lande, at man ikke i et, som man normalt betragter det, højt udviklet land som Danmark vil være tilbøjelig til at give en retfærdig ligestilling mellem mænd og kvinder? Den højtærede justitsminister fremhævede, at der kunne være særlige nationalpolitiske tilfælde; også det har jeg taget i betragtning allerede i mit første indlæg.

Endelig vil jeg gerne stille den højtærede justitsminister det yderligere spørgsmål, om man virkelig mener, at justitsministeriet i praksis kan gå ud fra, at det er af større betydning at afholde mænd af fremmed milieu og indstilling fra at få opholdstilladelse her i landet, end det er at afholde fremmede kvinder fra et fremmed milieu og med en anden indstilling derfra?

Jeg håber, besvarelsen af disse spørgsmål vil kunne medføre, at der trods alt vil opstå en mere retfærdig praksis, end det nu er tilfældet.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Om det første spørgsmål, det ærede medlem stillede mig, vil jeg sige, at det var ikke helt venligt. Jeg har ikke på nogen måde givet udtryk for, at vi i justitsministeriet skulle føle os bundet af praksis i andre lande; jeg sagde i mit svar — og det har jeg også før sagt til det ærede medlem — at jeg, fordi jeg følte, at den praksis, vi følger, er meget streng, ja, også for streng, havde søgt orientering om, hvordan man tog på det i andre lande, for at jeg ad den vej kunne finde en begrundelse for en lempelse af praksis, men vi har konstateret, at man i andre lande anlægger de samme synspunkter, som vi her i landet har anlagt gennem 30 år, herunder også angående de nationalpolitiske hensyn. Jeg har altså ikke følt mig bundet af praksis i andre lande, men tværtimod søgt at finde en begrundelse for at lempe praksis ved at kunne pege på, at man i andre lande var lempeligere, uden at det havde medført den risiko, som vi i administrationen her i landet havde frygtet.

Vedrørende de nationalpolitiske tilfælde vil jeg gerne sige til det ærede medlem, at det er ikke klaret med at udskyde de sviger-

sønner, som har lært deres danske hustruer at kende under aftjening af tysk værnepligt her i landet. For spørgsmålet er jo også, om man ønsker, at Sønderjylland skal oversvømmes af tyske ægtepar. Det var jo i virkeligheden det, det ærede medlem fru Ingeborg Refslund Thomsen var inde på i sit svar til det ærede medlem hr. Hans Schmidt under åbningsdebatten, da hun sagde, at man kan jo løbe en risiko for, at det tyske mindretal vokser meget betydeligt netop ved indgåelse af sådanne ægteskaber, fordi der i øjeblikket i Sydslesvig og måske også fra andre dele af Tyskland må være en trang til at søge op til Danmark, hvor de sociale og beskæftigelsesmæssige forhold er væsentlig bedre.

Det ærede medlem spurgte mig endelig, om jeg virkelig mente, det var farligere at få mænd fra et fremmed milieu og med en fremmed indstilling hertil end kvinder. Jeg gav i første omgang udtryk for den opfattelse — som jeg tror er rigtig — at kvinder nu engang har lettere ved at assimilere sig end mænd, og at mænd har en stærkere tilbøjelighed til at fastholde en national og nationalpolitisk indstilling, hvori der måske kan ligge en fare, hvis antallet af sådanne mænd måtte blive meget stort.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov nr. 69 af 7. marts 1952 om oprettelse af havebrug og havelodskolonier m. m.

Valgt blev: *Chr. Thomsen, Bladt, Bundvad, Ditlevsen, Horn, Lund Jensen, Chr. Rasmussen, Teichert, Peter Larsen, Niels Eriksen, Foged, Heick, Karlskov Jensen, Fibiger, Clausen (Olufskjær), Reedtz-Thott og Aage Fogh.*

Den følgende sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje i Grønland.

Valgt blev: *K. Axel Nielsen, Victor Gram, Heising, Carl P. Jensen, Kjældgaard, Peter*

Nielsen, Edel Saunte, Helga Pedersen, Erik Eriksen, From, Paabøl, Halfdan Hendriksen, Ninn-Hansen, Gertie Wandel, Steen, Frederik Lyngge og A. Lyngge.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til folketingets ombudsmandsudvalg.

Valgt blev: Gustav Pedersen, Holger Eriksen, Poul Hansen (Kalundborg), Per Hækkerup, Frode Jakobsen, Evald Kristensen, K. Axel Nielsen, Edel Saunte, Arnh Jensen, Vagn Bro, Marius Buhl, Erik Eriksen, Heick, Halfdan Hendriksen, Rasting, Poul Sørensen og Bertel Dahlgaard.

Man gik derpå til:

Tredie behandling af forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemottagere m. fl.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 805).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ordføreren (Kaj Andresen): Udvalget har holdt et møde, og jeg skal på udvalgets vegne anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Ragnhild Andersen: Mit parti vil — som vi allerede sagde ved første og anden behandling — stemme for lovforslaget om eengangshjælpen til rentemottagerne. Vi betragter det som en håndsrækning til vore gamle og invaliderne, men aldeles ikke som nogen tilfredsstillende, nogen blivende ordning.

Man har dermed hverken løst spørgsmålet om zonegrænserne eller om den varige forbedring af grundbeløbene med 200 og 300 kr. til henholdsvis enlige og ægtepar — således som mit parti foreslog det — til trods for, at det forud for to valg blev lovet, at man ville gennemføre disse to ting. Den højtærede socialminister kan ikke bortforklare, det er løfter, man har givet de gamle, men ikke har indfriet; og man skal ikke her i

tinget tro, at man ved at forkaste disse vore forslag har fejlet dem af bordet og stoppet diskussionen om dem; debatterne ude i befolkningen vil gå videre, kravene vil blive ved at være levende, fortsat blive diskuteret, og de vil også blive rejst her i tinget. Man skal derfor ikke tro, at det sidste ord om zonegrænsernes ophævelse og om en varig forbedring til rentemottagerne er sagt.

Socialministeren (Strøm): Jeg takker samtlige partier for deres tilslutning til lovforslaget.

Det ærede medlem fru Ragnhild Andersen sagde, at vi ikke skal glemme, at der er andre og større problemer end det, vi her behandler, hvor der kun er tale om en håndsrækning. Deri er jeg helt enig med det ærede medlem, hvad, såvidt jeg forstår, også alle andre i tinget er; men det, det nu kommer an på, er, om det vil være gørligt i folkeforsikringskommissionen at nå til et resultat på de områder, det ærede medlem var inde på.

Ragnhild Andersen: Det er mit partis opfattelse, at man i folkeforsikringskommissionen også vil arbejde for at nå til et resultat på dette område; men uanset om det er gørligt eller ikke gørligt i kommissionen, skulle det være gørligt her i tinget at få gennemført de valgløfter, som et flertal af partier ved to på hinanden følgende valg, i april og i oktober, har givet rentemottagerne.

Socialministeren (Strøm): Ved anden behandling af lovforslaget gjorde jeg det ærede medlem opmærksom på, at de valgløfter, som blev udstedt af det socialdemokratiske parti før valget, er holdt, når undtages, at rentemottagerne i København har fået 150 kr. i stedet for de 300 kr., der kunne være tale om. Ude i landkommunerne og i købstæderne har de fået det, der var tale om, og som det ærede medlem hentyder til, hver gang hun taler om 300 kr. og 200 kr. Jeg kan iøvrigt henvise til den forhandling, der fandt sted ved lovforslagets anden behandling.

(Kort bemærkning).

Ragnhild Andersen: Den højtærede socialminister tager fejl. Man lovede før valgene